

BESLUT
2025-02-27

Dnr SU FV-4000-24

Områdesnämnden för humanvetenskap

Stefan Helgesson
Vicerektor

Finansdepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Från överskottsmål till balansmål (SOU 2024:76)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Finansdepartementet inkomma med synpunkter på remiss av betänkandet *Från överskottsmål till balansmål (SOU 2024:76)*. Betänkandet har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Stefan Helgesson

Karolina Alveryd

2025-02-25

Dnr SU FV-4000-24

Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss av betänkandet Från överskottsmål till balansmål (SOU 2024:76)

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har givits möjlighet att yttra sig över betänkandet ”Från överskottsmål till balansmål” (SOU 2024:76).

Det huvudsakliga förslaget i betänkandet är att överskottsmålet ändras till ett balansmål, med innebörden att den offentliga förvaltningens finansiella sparande i genomsnitt över en konjunkturcykel ska vara noll.

Givet den svenska offentliga skuldkvotens utveckling, som sjunkit kraftigt sedan 1990-talet, och de ramar som i övrigt föreslås i betänkandet för bibehållen budgetdisciplin, stödjer fakultetsnämnden utredningens förslag.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, Jane Reichel. Yttrandet har beretts av universitetslektor Erik Lidman. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jane Reichel

Karolina Alveryd

2025-02-21

Dnr: SU FV-4000-24

Regeringskansliet
Finansdepartementet

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Yttrande över "Från överskottsmål till balansmål, SOU 2024:76"

Ställningstagande

Sveriges statsskuld är låg samtidigt som stora delar av den offentliga sektorn lider av allvarlig resursbrist. Det rimligt att inte spara mera än vad som krävs för långsiktig hållbarhet i statsfinanserna. Att lämna överskottsmålet och gå över till ett balansmål är därför en utmärkt åtgärd. Skuldankaret på 35% av BNP är dessutom ett lämpligt komplement. Det kvarstår dock ett antal problem, varav flera tyvärr är svårösta.

Synpunkter

Här följer fem problematiska aspekter, varav de två första borde kunna lösas.

Problem 1: Reglering av utgifter som läggs utanför budgeten

Det är viktigt att möjligheterna att lägga statliga utgifter utanför budgeten regleras. Till exempel har stödet till Ukraina hanterats utanför det finanspolitiska ramverket, och det föreslås att kostnadernas för utbyggnaden av kärnkraften delvis ska budgeteras på samma sätt. Ramverket förlorar en stor del av sin poäng om

regeringen godtyckligt kan välja att göra undantag för vissa utgifter. Det behövs tydliga riktlinjer för om och när utgiftsposter kan budgeteras utanför ramverket.

Problem 2: "Automatiska destabilisatorer" och hög skuldsättning i kommunsektorn

Kommunernas balanskrav innebär att sysselsättningen i kommuner och regioner tenderar att falla i lågkonjunkturer, när minskade skatteintäkter driver fram personalnedskärningar. Detta är inte önskvärt eftersom det destabiliserar konjunkturen, vilket också påpekas på flera ställen i utredningen. Det vore lämpligt med ett balanskrav över konjunkturcykeln snarare än för varje budgetår även för kommuner och regioner.

Ett andra problem är att det kommunala balanskravet inte kompletteras med ett skuldmål. Därmed har kommunernas upplåning mycket riktigt ökat kraftigt.

Det vore bättre att ha samma struktur på regleringen av kommuners och regioners finanser som för statsfinanserna; de utgör trots allt nästan hälften av den offentliga sektorn.

Problem 3: Otillräckliga offentliga investeringar

Det finanspolitiska ramverket syftar till att finanspolitiska beslut fattas på ett sätt som bidrar till att nå ett antal övergripande mål, inklusive "en jämn fördelning av inkomster och andra resurser mellan generationer."

De offentliga investeringarna tycks överlag vara otillräckliga. Trafikverket behöver ytterligare 150 miljarder "för att upprätthålla infrastrukturens funktionalitet," stora

investeringar krävs för klimatomställningen etc. Både saldomålets och skuldankarets utformning skapar incitament att investera mindre än vad som är samhällsekonomiskt optimalt. Medan det tycks vara ogörbart att formulera mål för den offentliga sektorns nettoförmögenhet (inklusive realkapital) borde man kunna lyfta fram denna siffra och skapa diskussion kring lämpliga åtgärder för att öka de offentliga investeringarna. Det vore till exempel önskvärt att det budgetutrymme som skapas i och med sänkningen av saldomålet användes till ökade investeringar snarare än enbart ökad konsumtion, men incitament för att åstadkomma detta saknas.

Problem 4: Hur undvika politiskt färgade prognoser?

Utredningen föreslår att Finanspolitiska rådet ska granska regeringens makroekonomiska prognoser. Finanspolitiska rådet saknar emellertid resurser att producera egna prognoser och kan därmed inte heller utvärdera regeringens prognoser. I ett tilläggsdirektiv till Konjunkturinstitutet ska de förse FPR med underlag för dess arbete, inklusive makroekonomiska prognoser. Eftersom Konjunkturinstitutet är underställt Finansdepartementet blir ansvarsordningen egendomlig här. Indirekt förväntas Konjunkturinstitutet granska sin uppdragsgivare. Å andra sidan är det svårt att se någon uppenbart bättre lösning på problemet att regeringens prognoser kan tänkas vara politiskt färgade och till exempel teckna en alltför ljus bild av den ekonomiska utvecklingen inför ett valår.

Det föreslås även att regeringen ska jämföra sina prognoser över den makroekonomiska utvecklingen med Europeiska kommissionens senaste prognoser, vilket är lovvärt i princip men alltför vagt formulerat.

Problem 5: Räntan kommer att vara vid sin nedre gräns oftare i framtiden

Fallet i de internationella realräntorna har inte dämpats på senare tid utan kommer tvärtom troligen att fortsätta, i motsatts till vad som hävdas på s 132. Den höga inflationen i efterspelet av Covid-19 och Rysslands attack mot Ukraina har gett tillfälligt högre *nominella* räntor, men sannolikheten för att Riksbankens styrränta kommer att ligga på sin effektive nedre gräns under framtida lågkonjunkturer är mycket hög. Detta är ett problem som egentligen bör lösas med hjälp av förändringar av det penningpolitiska ramverket, inte det finanspolitiska. Fram till dess behöver finanspolitiken ha hög beredskap för att ta över stabiliseringsansvaret vid en djup lågkonjunktur. Medan utredningens redogörelse för problemen med aktiv konjunkturstabilisering med hjälp av penningpolitiken är förståndig; vänder sig fakultetsnämnden dock mot slutsatsen att de nuvarande jämförelsevis höga nominella räntorna tolkas som att detta problem är mindre relevant.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus Yvonne Svanström. Yttrandet har beretts av professor Annika Alexius, Nationalekonomiska institutionen. Föredragande har varit handläggare Anders Nilsson.